

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/146/2022
Identifikačné číslo spisu:	1715201147
Dátum vydania rozhodnutia:	24.01.2024
Meno a priezvisko:	Mgr. Renáta Gavalcová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:1715201147.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu B., narodeného E., bývajúceho v O., zastúpeného JUDr. Ladislavom Ščurym, advokátom so sídlom v Čadci, Mierová 1725, proti žalovanému Slovenská republika zastúpená Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Pribinova 2, IČO: 00 151 866, o náhradu škody, vedenej na Okresnom súde Pezinok pod sp. zn. 4C/57/2015, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 27. februára 2020 sp. zn. 9Co/71/2019, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 27. februára 2020 sp. zn. 9Co/71/2019 a rozsudok Okresného súdu Pezinok z 15. novembra 2018 č. k. 4C/57/2015-202 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súdu Pezinok na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Pezinok (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 15. novembra 2018 č. k. 4C/57/2015-202 zamietol žalobu o náhradu škody; žalovanému priznal plný nárok na náhradu trov konania, o ktorej výške nároku rozhodne samostatným uznesením po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej.

1.1. Žalobca nárok skutkovo oprel o tvrdenie, že v príčinnej súvislosti s nezákonným rozhodnutím mu vznikla skutočná škoda vo výške 3 131,16 eura, ako trovy právneho zastúpenia v trestnom konaní, vedenom proti nemu. Tvrdil, že riadny opravný prostriedok proti uzneseniu, ktorým bolo voči nemu vznesené obvinenie nepodal z dôvodov, hodných osobitného zreteľa na jeho strane /Vianočné sviatky v roku 2010, chýlostivosť situácie - zranenie 2 maloletých detí pri dopravnej nehode, štátu ktorej bol účastníkom, vďaka žalobcu, aby bola vec riadne vyšetrená/, ako aj z dôvodov na strane orgánu štátu /nezistenie skutočného priebehu dopravnej nehody, diskriminácia osoby žalobcu v tom, že iba on ako jeden z dvoch účastníkov dopravnej nehody bol trestne stíhaný, nesprávny procesný postup orgánov, činných v trestnom konaní a nesprávne skutkové vyhodnotenie výsledkov vyšetrovania/. Nároku na náhradu škody sa domáhal podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov tvrdiac, že jeho nárok na základe písomnej žiadosti o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody zo dňa 22.2.2013, nebol uspokojený.

1.2. Súd prvej inštancie konštatoval, že sporné nezákonné rozhodnutie bolo vydané povereným

príslušníkom Policajného zboru dňa 20.12.2010, prokurátorom nebola zamietnutá sťažnosť proti nemu, nakoľko ako riadny opravný prostriedok sťažnosť ani nebola žalobcom, ani jeho obhajcom, podaná. Nebola ani podaná obžaloba na príslušný súd, kedy by prichádzala do úvahy GP SR, ako orgán, konajúci o náhrade škody za štát, preto pokiaľ žalobca podal žiadosť o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody, ktorá mu vznikla za účinnosti zákona č. 514/2003 Z. z. v jeho znení platnom do 31.12.2010 uznesením povereného príslušníka PZ SR /v pôsobnosti MV SR/, na GP SR, bola GP SR podľa § 4 ods. 3 tohto zákona povinná bezodkladne postúpiť žiadosť žalobcu MV SR a upovedomiť o tom žalobcu, pričom účinky uplatnenia nároku na náhradu škody zostali zachované. Výkonaným dokazovaním v rozsahu, označenom stranami sporu, mal súd za preukázané splnenie žalobcom len niektorých hmotnoprávných podmienok pre vznik zodpovednosti štátu za škodu, ktorá vznikla žalobcovi nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci. Nezákonným rozhodnutím v tomto prípade bolo uznesenie KR PZ v X., diaľničné oddelenie X. ČVS: A. zo dňa 20.12.2010 o začatí trestného stíhania žalobcu a o vznesení mu obvinenia, keďže uznesením Okresnej prokuratúry Pezinok zo dňa 8.1.2013 pod č. E. bolo trestné stíhanie žalobcu zastavené; z dôvodu premlčania skutku, ako priestupku, nebol dôvod na postúpenie veci na priestupkové konanie. Splnenie podmienky predbežného uplatnenia nároku na náhradu škody voči štátu pred podaním žaloby na súd bola žalobcom v konaní preukázaná písomnou žiadosťou zo dňa 22.2.2013, skutkovo a čo do výšky náhrady škody vymedzená zhodne, ako v toto konaní. Avšak nebola splnená podmienka podania riadneho opravného prostriedku /sťažnosti/ proti uzneseniu o začatí trestného stíhania a o vznesení obvinenia podľa § 185 ods. 1 zákona č. 301/2015 Z. z. /Trestný poriadok, v znení účinnom od 1.1.2010 do 31.3.2010/. Žalobcovi bolo uznesenie o začatí trestného stíhania voči jeho osobe a o vznesení obvinenia zo dňa 20.10.2010 doručené do vlastných rúk dňa 20.12.2010, ktorý deň pripadol na pondelok. Zákonná lehota 3 dni na podanie sťažnosti, riadneho opravného prostriedku, mu v zmysle cit. ust. Trestného poriadku plynula od 21.12.2010 /utorok/ do 23.12.2010 /štvrtok/, čo bol pracovný deň. Žalobca ani jeho obhajca, ktorý prevzal splnomocnenie na obhajobu žalobcu v uvedenom trestnom konaní dňa 21.12.2010, riadny opravný prostriedok /sťažnosť/ proti uzneseniu KR PZ v X., diaľničné oddelenie sp. zn. ČVS: A. zo dňa 20.12.2010 o začatí trestného stíhania žalobcu a o vznesení obvinenia, nepodal. Podanie podnetu zo dňa 23.3.2011 na preskúmanie zákonnosti postupu podľa § 31 a nasl. zák. č. 153/2011 Z. z. o prokuratúre, ani podanie sťažnosti proti uzneseniu vyšetrovateľa o pribratí znalca do trestného konania za riadny opravný prostriedok /sťažnosť/ proti uzneseniu o začatí trestného stíhania určitej osoby a o vznesení obvinenia tejto osobe v žiadnom prípade nemožno považovať. Pokiaľ žalobca v žalobe aj následne v konaní argumentoval, že nepodanie riadneho opravného prostriedku proti uzneseniu o začatí trestného stíhania žalobcu a o vznesení obvinenia bolo „konvalidované“ podaním podnetu na preskúmanie zákonnosti postupu OČTK podľa zákona o prokuratúre zo dňa 23.3.2011 a následne aj podaním sťažnosti proti uzneseniu o pribratí znalca zo dňa 30.8.2012, z obsahu a významu samotného pojmu „konvalidácia“ /právny pojem, označujúci zhojenie vady konania, majúceho právne účinky, ktoré by boli pre vadu inak neplatné/ je takéto tvrdenie vylúčené. Ide o zákonnú lehotu v zmysle trestného poriadku, v prípade jej márneho uplynutia odpustenie jej zmeškania nie je prípustné, nie je možné akceptovať, že nepodanie takéhoto riadneho opravného prostriedku možno nahradiť podaním akéhokoľvek iného opravného prostriedku alebo sťažnosti, proti iným prípadným ďalším rozhodnutiam alebo postupu OČTK. Pokiaľ žalobca namietal, že doposiaľ jeho obhajcovi v trestnom konaní nebolo doručené predmetné uznesenie o začatí trestného stíhania žalobcu a vznesení mu obvinenia, súd dal do pozornosti dátum, kedy si žalobca, už ako obvinený, zvolil obhajcu. Ak sa tak stalo až po vydaní, toho ktorého rozhodnutia v trestnom konaní, v zmysle trestného poriadku nebol žiaden zákonný dôvod na doručovanie obhajcovi obvineného akýchkoľvek rozhodnutí alebo iných súčastí trestného spisu, za dobu do udelenia mu plnomocenstva, ex offo. Práve naopak, podľa § 18 ods. 2 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii v znení úč. ku dňu prevzatia obhajoby, bol obhajca žalobcu, ako obvineného povinný pri výkone advokácie postupovať s odbornou starostlivosťou, ktorou sa rozumie, že dôsledne využíva všetky právne prostriedky a uplatňuje v záujme klienta všetko, čo podľa svojho presvedčenia považuje za prospešné. Pritom dbá na účelnosť a hospodárnosť poskytovaných právnych služieb. Pokiaľ žalobca tvrdil, že dôvodmi osobitného zreteľa na strane žalobcu, boli vianočné sviatky a teda po prevzatí obhajoby by obhajcom podaná sťažnosť bola podaná oneskorene, takéto tvrdenie súd nemohol akceptovať, vzhľadom na časové súvislosti, ako ich opísal vyššie. Žalobcovi ako aj jeho obhajcovi, plynula zákonná 3 dňová lehota na podanie sťažnosti v rámci riadneho pracovného týždňa. Žalobca neuviedol žiadnu prekážku objektívneho ani subjektívneho charakteru, pre ktorú z dôvodu až po

uplynutí zákonnej 3 dňovej lehoty majúcich byť vianočných sviatkov /od 24.12.2010/ by nemala byť sťažnosť, ako riadny opravný prostriedok, včas podaná. Pokiaľ žalobca tvrdil, že dôvodmi osobitného zreteľa na strane žalobcu, kedy by sa podanie riadneho opravného prostriedku pre vznik nároku na náhradu škody, spôsobenej nezákonným rozhodnutím nevyžadovalo, bola „chúlostivosť“ situácie, keďže mu bolo vznesené obvinenie pre ublíženie na zdraví 2 maloletých detí, mal teda záujem o riadne vyšetrenie skutku, je možné ľudsky chápať ako pohnútku žalobcu, pre ktorú nepodal riadny opravný prostriedok, vyplývajúcu zrejme z jeho vnútorného psychického rozpoloženia ako možného vinníka dopravnej nehody, že mal záujem o riadne a objektívne zistenie skutočného priebehu dopravnej nehody a jej následkov na zdravie 2 maloletých detí, z pohľadu zákona o zodpovednosti štátu však súd takéto dôvody nemohol akceptovať. Pokiaľ žalobca tvrdil, že dôvodmi osobitného zreteľa na strane orgánu, ktorý nezákonné rozhodnutie vydal, kedy by sa podanie riadneho opravného prostriedku pre vznik nároku na náhradu škody, spôsobenej nezákonným rozhodnutím nevyžadovalo, sú nezistenie skutočného priebehu dopravnej nehody, diskriminácia osoby žalobcu v tom, že iba on, ako jeden z dvoch účastníkov dopravnej nehody bol trestne stíhaný, nesprávny procesný postup orgánov činných v trestnom konaní a nesprávne skutkové vyhodnotenie výsledkov vyšetrovania, takéto tvrdenie nebolo možné uznať za dôvodné, nakoľko súdu v predmetnej veci, konajúcemu v režime Civilného sporového poriadku /predtým Občianskeho súdneho poriadku/, neprislúcha akokoľvek hodnotiť činnosť orgánov činných v trestnom konaní, teda ani zaujímať stanoviská k spôsobeniu škody jednotlivými legálnymi úkonmi povereného príslušníka PZ alebo prokurátora, pričom v konaní bolo potrebné vychádzať z toho, že právna fikcia nezákonnosti, uznávaná ustálenou judikatúrou, svedčí len uzneseniu o vznesení obvinenia /ČVS: W. zo dňa 20.12.2010/, vydanému v tejto veci v pôsobnosti MV SR, nie však akémukoľvek inému konaniu, alebo rozhodnutiu vydanému v trestnom konaní /viď aj uznesenie NS SR sp. zn. 8Cdo/289/2014/. Vzhľadom na nespĺnenie všetkých hmotnoprávných podmienok pre vznik zodpovednosti štátu za škodu, spôsobenú nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci v zmysle zákona o zodpovednosti za škodu žalobu zamietol.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“ alebo „odvolací súd“), na odvolanie žalobcu, rozsudkom z 27. februára 2020 sp. zn. 9Co/71/2019 potvrdil napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie; a určil, že žalovaný má voči žalobcovi nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100%.

2.1. Odvolací súd konštatoval, že v súlade s názorom súdu prvej inštancie prezentovanom v bode 41. - 44. napadnutého rozsudku možno dospieť k záveru, že hoc boli v danom prípade splnené základné zákonné predpoklady vzniku zodpovednosti žalovaného za škodu (nezákonné rozhodnutie a existencia škody v príčinnej súvislosti s týmto rozhodnutím), úspešnosti nároku uplatneného žalobcom bránila podmienka uvedená v § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov, ustanovenie ktoré pre priznanie práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím podmieňuje podaním riadneho opravného prostriedku poškodeným proti nezákonnému rozhodnutiu. Žalobca absenciu tejto podstatnej okolnosti nerozporuje a zastáva názor, že aj keď nepodal sťažnosť proti uzneseniu o vznesení obvinenia vzťahuje sa na neho druhá veta § 6 ods. 2 zákona 514/2003 Z. z. a to, že ide o prípad hodný osobitého zreteľa. Kľúčovou námietkou prezentovanou v odvolaní bolo vymenovanie dôvodov (vianočné sviatky, chúlostivosť dopadu dopravnej nehody, ktorej boli maloleté deti, poveternostné podmienky a stav cesty, konvalidácia nepodania opravného prostriedku), ktoré z pohľadu žalobcu spĺňajú kritéria dôvodov hodných osobitého zreteľa (boli už len rekapituláciou dôvodov prezentovaných pred súdom prvej inštancie). S týmito dôvodmi sa súd prvej inštancie odôvodnení svojho rozhodnutia v bode 52 až 54 vysporiadal, uviedol prečo na ne neprihliadol v dôsledku čoho napadnuté rozhodnutie možno považovať v tomto smere nielen za správne, ale v plnom rozsahu za presvedčivé a vyčerpávajúce, s dôvodmi ktorými sa odvolací súd v plnom rozsahu stotožňuje. Vychádzajúc zo záverov ustálenej rozhodovacej praxe vo všeobecnosti však možno ustáliť, že by sa malo jednať o prípady, keď nepodanie riadneho opravného prostriedku bolo spôsobené skutkovým alebo právnym stavom, ktorý vylučoval alebo znemožňoval jeho podanie. Malo by sa jednať o okolnosti na strane účastníka (napr. náhla nevyhnutná hospitalizácia v zdravotníckom zariadení, obmedzenie alebo strata procesnej spôsobilosti a pod.) alebo na strane orgánu, ktorý nezákonné rozhodnutie vydal (nesprávne poučenie o možnosti podania opravného prostriedku, diskriminácia a pod.). S poukazom na tieto závery prejednávanej veci je zrejmé, že žalobca neuviedol žiadne subjektívne okolnosti na svojej strane a ani také objektívne skutočnosti na strane orgánu, ktorý nezákonné rozhodnutie vydal, ktoré by boli dôvodom zakladajúcim

aplikáciu výnimky druhej vety ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., v dôsledku čoho je nutné považovať rozhodnutie súdu prvej inštancie za vecne správne. Zákonodarca v tomto ustanovení podmienil priznanie náhrady škody poškodenému voči štátu výslovne splnením povinnosti zo strany poškodeného spočívajúcej vo využití riadnych opravných prostriedkov proti nezákonnému rozhodnutiu. Rozhodnutie súdu prvej inštancie teda vychádza zo správneho právneho posúdenia veci, keď so zreteľom na ust. § 6 ods. 2 OSP nepriznal žalobcovi náhradu škody vzniknutej mu vynaložením nákladov na obhajobu v súvislosti s trestným stíhaním pretože žalobca nepodal riadny opravný prostriedok proti uzneseniu o vznesení obvinenia, v dôsledku čoho mu v zmysle citovaného ustanovenia právo na náhradu škody spočívajúcej v nákladoch na obhajcu v trestnom konaní nemožno priznať, čo viedlo odvolací súd k potvrdeniu napadnutého rozsudku podľa § 387 ods. 1 a 2 CSP.

2.2. O náhrade trov odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 396 ods. 1, v spojení s § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP. Nakoľko odvolací súd odvolaniu žalobcu nevyhovел a napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil, mal žalovaný v odvolacom konaní plný úspech a vznikol mu nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100%. O výške náhrady trov konania v zmysle § 262 ods. 2 CSP rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

3.1. Dovolateľ je názoru, že odvolací súd v napádanom rozsudku poukazuje iba na rozhodnutie NS SR č. 5Cdo/171/2009 zo dňa 29.4.2010, v ktorom sú upravené prípady hodné osobitného zreteľa, pričom takýto prípad je aj v jeho prípade, čo však odvolací súd neuznal. Dovolací súd už riešil podobné veci v prospech osôb postihnutých nezákonnými rozhodnutiami štátnych orgánov, pričom na tieto odvolací súd vo veci dovolateľa neprihliadal s tým, že poukazuje na rozhodnutia 8Cdo/53/2014, 4Cdo/66/2018, 6Cdo/75/2017. Nárok na náhradu škody spôsobenej začatím trestného stíhania sa posudzuje ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/183/2009). S poukazom na vyššie uvedené judikáty má dovolateľ za to, že rovnaká vec ako táto, v ustálenej rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená, iba podobné dielčie prípady. Z uvedeného dôvodu preto kladie otázky zásadného právneho významu podľa § 432 ods. 2 CSP, ktorú žiada, aby NS SR posúdil:

1/ Zakladá nepodanie sťažnosti proti uzneseniu o vznesení obvinenia okolnosť vylučujúcu vznik práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím? (Odvolací KS BA vyhodnotil túto právnu otázku tak, že nepodanie sťažnosti proti uzneseniu o vznesení obvinenia zakladá okolnosť vylučujúcu vznik práva na náhradu škody).

2/ Môže tvoriť zákonnú výnimku, kedy právoplatné rozhodnutie o vznesení obvinenia bude zrušené, resp. trestné stíhanie zastavené, následne podaný podnet o preskúmanie zákonnosti postupu v zmysle § 31 a nasl. zák. č. 153/2011 Z. z. o prokuratúre? (Odvolací KS BA vyhodnotil, že v danom prípade zákonnú výnimku netvorí podaný podnet o preskúmanie zákonnosti postupu v zmysle § 31 a nasl. zák. č. 153/2011 Z. z. o prokuratúre).

3.2. Podľa dovolateľa nárok na náhradu škody môžu poškodené osoby uplatniť iba vtedy, ak sú splnené dve podmienky: a) Právoplatné rozhodnutie, ktorým bola spôsobená škoda bolo zrušené alebo zmenené pre nezákonnosť príslušným orgánom; b) Poškodený podal proti nezákonnému rozhodnutiu riadny opravný prostriedok. Existujú však aj výnimky, ak ide o dôvody hodné osobitného zreteľa, ktoré nastali aj v danom prípade, keď dovolateľ podal podnet o preskúmanie zákonnosti postupu v zmysle § 31 a nasl. zák. č. 153/2011 Z. z. o prokuratúre dňa 23.3.2011, (ktorý tvorí prílohu žaloby na začatie konania v tejto veci), na základe ktorého dozorujúci prokurátor uznal, že trestné stíhanie je nezákonné a zastavil trestné stíhanie dovolateľa.

3.3. Aj v tomto prípade mali sudy brať na zreteľ objektívnu zodpovednosť štátu a nie hľadať iba formálne, resp. právne nedostatky, pre ktoré by mu nepriznali škodu na základe tvrdej aplikácie právnych noriem. Preto bol postoj Okresnej prokuratúry v Pezinku zvláštny, pretože keď predmetnú vec postúpil poverený príslušník PZ v roku 2010 ako priestupok, tak toto rozhodnutie prokurátor Okresnej prokuratúry Pezínok zrušil ako nezákonné a opätovne po troch rokoch v roku 2013 samotný prokurátor Okresnej prokuratúry Pezínok sám vydal uznesenie, v ktorom konštatuje, že ide o skutok, ktorý vykazoval znaky priestupku a mal byť predmetom priestupkového konania. Dovolateľ navrhuje, aby

dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil v zmysle ust. § 449 ods. 1 CSP a v zmysle ust. § 450 CSP vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

4. Žalovaný vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedol, že pre vznik zodpovednosti štátu musia byť kumulatívne splnené nasledovné predpoklady: a) nezákonné rozhodnutie, b) škoda a c) kvalifikovaná príčinná súvislosť medzi písmenami a) a b). Žalobca nepodal proti rozhodnutiu riadny opravný prostriedok v súlade s ustanovením § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. Z uvedeného vyplýva, že v danej právnej veci nedošlo k naplneniu prvej z troch hmotnoprávnych podmienok zodpovednosti štátu za škodu, ktorou má byť údajné nezákonné rozhodnutie. Hmotnoprávne predpoklady pre vznik zodpovednosti štátu za škodu musia byť splnené kumulatívne, pričom nepreukázaním existencie jednej z nich zodpovednosť štátu nie je daná. Žalovaný v súlade s odbornou literatúrou ako aj judikatúrou zotrváva na svojom názore, že žalobca nepreukázal, že v danej právnej veci ide o prípad hodný osobitného zreteľa. Žalobca zastáva názor, že aj keď nepodal sťažnosť proti uzneseniu o vznesení obvinenia vzťahuje sa na neho druhá veta § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. (t. j. že ide prípad hodný osobitného zreteľa). Súd oboch inštancií sa jednoznačne, presvedčivo a vyčerpávajúcu vyjadrili k otázke, že žalobca nepreukázal prípad hodný osobitného zreteľa. Žalovaný sa stotožňuje s názorom oboch súdov a považuje rozhodnutia súdov aj za riadne odôvodnené. Žalovaný navrhuje, aby dovolací súd dovolanie žalobcu ako neprípustné odmietol alebo ako nedôvodné zamietol.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej ako „najvyšší súd“ alebo ako „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie bolo podané včas (§ 424 CSP) a to oprávneným subjektom (§ 427 CSP), zastúpeným podľa § 429 ods. 1 CSP, bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a aj dôvodné.

6. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (porovnaj rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/113/2012, 2Cdo/132/2013, 3Cdo/18/2013, 4Cdo/280/2013, 5Cdo/275/2013, 6Cdo/107/2012 a 7Cdo/92/2012).

7. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

8. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania v CSP nemožno v žiadnom prípade interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad. Narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím) musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti dovolania - to platí o všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch.

9. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa dovolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

10. V zmysle § 432 ods. 1 CSP, dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Podľa § 432 ods. 2 CSP sa dovolací dôvod vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia, pričom právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k

nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval, alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

11. Dovolací súd v prvom rade uvádza, že otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna (nie skutková otázka). Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnú, (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine) ako aj o otázku procesnoprávnú, (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Je potrebné však zdôrazniť, že otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP môže byť výlučne iba tá právna otázka, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil svoje rozhodnutie. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu, (vyriešenie ktorej nevedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní (a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom).

12. Z obsahu dovolania je zjavné, že dovolateľ ako právne otázky špecifikoval:

1/ „Zakladá nepodanie sťažnosti proti uzneseniu o vznesení obvinenia okolnosť vylučujúcu vznik práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím?“

2/ „Môže tvoriť zákonnú výnimku, kedy právoplatné rozhodnutie o vznesení obvinenia bude zrušené, resp. trestné stíhanie zastavené, následne podaný podnet o preskúmanie zákonnosti postupu v zmysle § 31 a nasl. zák. č. 153/2011 Z. z. o prokuratúre?“

13. Dovolateľ odôvodnil prípustnosť dovolania uplatnenú v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 CSP písm. b) citovaného ustanovenia teda tým, že dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo aj od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

13.1. V danej súvislosti dovolací súd uvádza, že vyššie vymedzená právna otázka č. 1/ už bola dovolacím súdom riešená, preto predpoklad prípustnosti dovolania je daný v zmysle ust. § 421 ods. 1 písm. a) CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. K tomu dovolací súd uvádza nasledovné:

14. Pre právnu otázku, ktorú má na mysli § 421 ods. 1 písm. a) CSP, je charakteristický odklon jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. Ide tu teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov odvolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu“. V dovolaní, ktorého prípustnosť sa vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. a) CSP, by mal dovolateľ: a/ konkretizovať právnu otázku riešenú dovolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ vysvetliť (a označením konkrétneho stanoviska, judikátu alebo rozhodnutia najvyššieho súdu doložiť), v čom sa riešenie právnej otázky dovolacím súdom odklonilo od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, c/ uviesť ako mala byť táto otázka správne riešená (k tomu pozri napr. rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/6/2017; podobne tiež napr. 4Cdo/95/2017 a 7Cdo/140/2017).

14.1. V dovolaní, prípustnosť ktorého je vyvodzovaná z § 421 ods. 1 písm. a) CSP, musí dovolateľ špecifikovať ním tvrdený odklon od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu bližšou konkretizáciou rozhodnutia (rozhodnutí) odvolacieho súdu, ktoré napĺňa pojem ustálená prax odvolacieho súdu (R 83/2018). Ustálená rozhodovacia prax najvyššieho súdu je vyjadrená predovšetkým v stanoviskách alebo rozhodnutiach najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky.

14.2. Bez konkretizovania podstaty odklonu odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu nemôže najvyšší súd pristúpiť k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili prvoinštančný a odvolací súd a v súvislosti s tým nahrádzať aktivitu dovolateľa, resp. advokáta, ktorý spísal dovolanie a zastupuje dovolateľa. V rozhodovacej praxi odvolacieho súdu je tiež ustálený názor, v zmysle ktorého sama polemika dovolateľa

s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu niektorého problému, významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v ustanovení § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

15. Dovolací súd považuje za potrebné uviesť, čo sa považuje za ustálenú súdnu prax dovolacieho súdu. Do tohto pojmu patria predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Súčasťou ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu je tiež prax vyjadrená opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnil, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali (3Cdo/158/2017, 4Cdo/95/2017, 5Cdo/87/2017, 6Cdo/21/2017). Do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 CSP treba zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikatúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných Najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Bulletine Najvyššieho súdu ČSR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené v Zborníkoch najvyšších súdov č. I, II a IV vydaných SEVT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986.

16. Zhrnúc vyššie uvedené, z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP je relevantná len taká otázka, ktorá kumulatívne vykazuje všetky nižšie uvedené znaky: a/ musí ísť o otázku riešenú odvolacím súdom, ktorá je buď hmotnoprávneho alebo procesnoprávneho charakteru, b/ spôsob jej vyriešenia odvolacím súdom zakladá "odklon" od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, c/ odvolací súd na jej riešení založil svoje rozhodnutie, d/ uvedená otázka musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní, e/ vždy musí ísť o otázku právnú, nie skutkovú; ak niektorý z týchto znakov chýba, dovolanie nie je podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP prípustné (k tomu pozri R 1/2018).

17. Dovolací súd v tejto súvislosti poukazuje, že najvyšší súd môže pri posúdení prípustnosti dovolania zohľadňovať aj tie svoje stanoviská a rozhodnutia, ktoré dovolateľ neoznačil (k tomu pozri I. ÚS 51/2020).

18. Keďže dovolateľom nastolená právna otázka č. 1/ „Zakladá nepodanie sťažnosti proti uzneseniu o vznesení obvinenia okolnosť vylučujúca vznik práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím?“ bola rozhodujúca pre rozhodnutie odvolacieho súdu vo veci samej, dovolací súd v ďalšom skúmal, či žalobca opodstatnene vytýkal, že pri riešení tejto otázky zo strany odvolacieho súdu došlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu veci, pričom dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je nielen prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, ale aj dôvodné (§ 432 ods. 2 CSP).

19. Ak tento zákon neustanovuje inak, právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím možno uplatniť iba vtedy, ak právoplatné rozhodnutie, ktorým bola škoda spôsobená, bolo zrušené alebo zmenené pre nezákonnosť príslušným orgánom. Súd, ktorý rozhoduje o náhrade škody, je viazaný rozhodnutím tohto orgánu (§ 6 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z.). Právo podľa odseku 1 možno priznať iba vtedy, ak poškodený podal proti nezákonnému rozhodnutiu riadny opravný prostriedok podľa osobitných predpisov. Splnenie tejto podmienky sa nevyžaduje ak ide o prípady hodné osobitného zreteľa (§ 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z.).

20. V danom prípade žalobca svoj nárok skutkovo oprel o tvrdenie, že v príčinnej súvislosti s nezákonným rozhodnutím (uznesenie, ktorým bolo voči nemu vznesené obvinenie) mu vznikla skutočná škoda vo výške 3 131,16 eura, ako trovy právneho zastúpenia v trestnom konaní, vedenom proti nemu. Odvolací súd vychádzal z názoru, že priznanie náhrady škody poškodenému voči štátu je podmienené výslovne splnením povinnosti zo strany poškodeného spočívajúcej vo využití riadnych opravných prostriedkov proti nezákonnému rozhodnutiu. Odvolací súd preto nepriznal žalobcovi náhradu škody v súvislosti s trestným stíhaním, pretože žalobca nepodal riadny opravný prostriedok proti uzneseniu o vznesení obvinenia, v dôsledku čoho mu v zmysle ustanovenia § 6 ods. 2 zákona 514/2003 Z. z. právo

na náhradu škody spočívajúcej v nákladoch na obhajcu v trestnom konaní nemožno priznať.

21. Dovolací súd v prvom rade uvádza, že nárok na náhradu škody spôsobenej začatím a vedením trestného stíhania, ktoré sa neskončilo právoplatným odsúdením judikatúra súdov (R 37/2014) považuje za špecifický prípad zodpovednosti štátu za škodu podľa zákona č. 514/2003 Z. z., a to ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím. Rovnaké dôsledky ako zrušenie nezákonného uznesenia o začatí trestného stíhania a o vznesení obvinenia, má tiež rozhodnutie o zastavení trestného stíhania vydané z dôvodu, že sa nepotvrdil predpoklad o spáchaní trestného činu obvineným, t. j. že skutok, pre ktorý bolo vznesené obvinenie sa nestal; že skutok nie je trestným činom; resp. že skutok nespáchal obvinený (pozri rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/167/2016).

22. I keď jedným zo základných predpokladov zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím v zmysle § 6 ods. 1 veta prvá zákona č. 514/2003 Z. z. je zrušenie alebo zmena právoplatného rozhodnutia, ktorým bola spôsobená škoda, treba mať na zreteli, že zmyslu právnej úpravy zodpovednosti štátu za škodu zodpovedá, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená (viď bližšie rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4MCdo/15/2009 uznesením občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 6. decembra 2010 navrhnuté na uverejnenie v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky).

23. V rozhodnutí sp. zn. 9Cdo/65/2020 z 29. septembra 2020 najvyšší súd konštatoval, že „Zákon č. 514/2003 Z. z. zakladá objektívnu zodpovednosť štátu (bez ohľadu na zavinenie), ktorej sa nemôže zbaviť. Neposudzuje sa teda správnosť rozhodnutia jeho orgánu z hľadiska, či pri rozhodovaní porušil právnu povinnosť a škodu zavinil. Rozhodujúcim kritériom zákonnosti konania vedeného orgánom verejnej moci je výsledok tohto konania. V tomto smere nie je správny výklad, ktorý poskytol odvolací súd v otázke podmienenia nároku na náhradu škody v predmetnej veci, podaním opravného prostriedku (sťažnosti) proti uzneseniu o vznesení obvinenia, s poukazom na § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., keď tento jeho výklad ide proti zmyslu a obsahu tohto zákona, „...aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená“ (sp. zn. 4MCdo/15/2009). Rozhodujúci je z hľadiska nároku, ktorý uplatnil žalobca, výsledok trestného konania. Za správny argument uvedený dovolateľom naopak dovolací súd považuje poukázanie na skutočnosť, že i v prípade podania sťažnosti a jej zamietnutia, rozhodujúci je z hľadiska nároku výsledok trestného konania a objektívna zodpovednosť štátu, bez ohľadu na zavinenie, ako je uvedené vyššie.“

24. Taktiež Veľký senát občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj len "veľký senát") v rozhodnutí sp. zn. 1VCdo/2/2022 z 24. októbra 2022 sa stotožnil s názorom, že „zrušenie rozhodnutia (uznesenia o vznesení obvinenia) sa stáva bezpredmetným a nadbytočným v prípadoch, v ktorých rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti splnenia tejto podmienky je neskorší výsledok trestného konania. Takéto hodnotenie veci potom legitimizuje právny názor, že právo na náhradu škody možno priznať aj vtedy, ak poškodený nesplnil podmienku vyžadovanú ustanovením § 6 ods. 2 veta prvá zákona č. 514/2003 Z. z. a nepodal proti uzneseniu o vznesení obvinenia riadny opravný prostriedok podľa osobitných predpisov (sťažnosť podľa Trestného poriadku), nakoľko je namieste vychádzať z extenzívneho výkladu ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. vo všetkých tých prípadoch, ktoré boli zahrnuté do ustanovenia § 6 ods. 1 prostredníctvom extenzívneho výkladu (jedná sa o prípady, ktoré sú posudzované z pohľadu výsledku trestného konania).“

24.1. Nezákonnosť trestného stíhania je spravidla konštatovaná až jeho právoplatným zastavením alebo oslobodením spod obžaloby, k čomu dochádza zvyčajne po rade procesných úkonov, vrátane dokazovania, preto nie je možné od poškodeného žalobcu rozumne požadovať, aby namietať nedôvodnosť a v dôsledku toho i nezákonnosť trestného stíhania už na jeho začiatku. Keďže podstata nároku na náhradu škody v týchto prípadoch sa neviaže na správnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní, ale len na samotný výsledok trestného stíhania, ktorým je v týchto analogických veciach oslobodzujúci rozsudok, striktná požiadavka na vyčerpaní tohto opravného prostriedku je prepiatym formalizmom, zakladajúcim porušenie práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci, a ktorý v týchto prípadoch znamená popretie účelu a zmyslu zákona,

aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená.

24.2. Veľký senát preto dospel k záveru, že splnenie podmienky podať riadny opravný prostriedok v zmysle § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov sa nevyžaduje.

25. V zmysle vyššie uvedeného teda ako nesprávne treba vyhodnotiť rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorý konštatoval, že priznanie náhrady škody poškodenému voči štátu (v súvislosti s nezákonným rozhodnutím - uznesenie o vznesení obvinenia) je podmienené výslovne splnením povinnosti zo strany poškodeného spočívajúcej vo využití riadnych opravných prostriedkov proti nezákonnému rozhodnutiu.

26. Na danom základe dovolateľom nastolená ďalšia právna otázka č. 2/ vychádzajúc zo situácie, že právo na náhradu škody možno priznať aj vtedy, ak poškodený nesplnil podmienku vyžadovanú ustanovením § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. a jej prípadné zodpovedanie dovolacím súdom by bolo čisto akademické a bez významu k napadnutému odvolaciemu rozhodnutiu. Je teda zrejmé, že právna otázka č. 2/ je v danom prípade pre rozhodovanie predmetného konania nerelevantná.

27. Dovolací súd tak vzhľadom na uvedené dospel k záveru, že dovolanie žalobcu smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému je dovolanie nielen prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, ale zároveň ho posúdil aj ako dôvodné, nakoľko dovolaním napadnutý rozsudok (práve v riešení predmetnej právnej otázky č. 1/, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu) spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP).

28. Vychádzajúc z vyššie uvedeného právneho názoru dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalobcu je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné rozhodnutie odvolacieho súdu v dovolaní napadnutej časti zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP). Keďže nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu, dovolací súd zrušil aj rozhodnutie súdu prvej inštancie (§ 449 ods. 2 CSP) a vec mu vrátil v rozsahu zrušenia na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

29. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

30. Rozhodnutie bolo prijaté senátom najvyššieho súdu v pomere hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.